

Jaan Tätte „Vaikuse hääl“ Pilgrim, 2014. 76 lk.

Kui ma käesoleva raamatu kaaned esimest korda lahti tegin, olin üsna õhinal. Jaan Tätte, eesti kultuuriruumi populaarsuse fenomen isiklikult, on sellise raamatuga hakkama saanud oma kodus Vilsandil, 2014. aasta kevadel. Otsekohe tärkas küsimus, et mis on sellises lühikeses 76-leheküljelises raamatus nii erilist, et see möödunud aasta sügisel ja talvel niivõrd suurt ärevust tekitas. Tegelikult on see suur ärevusest tingitud taustamüra isegi naljakas, arvestades, et raamat taotleb ärevusele vastanduva hingerahu leidmist ning heidab ette tavainimesele taustamüra liigselt sõltumist.

Jaan Tätte „Vaikuse hääl“ on elu, kõiksuse ja igaviku üle mõtisklev teos. Raamat koosneb paljudest lühikestest mõttelõngadest, mis on omavahel ühise mõtte kaudu kokku seotud. Nagu pealkiri ütleb, on raamatu üheks olulisimaks märksõnaks „vaikus“. *„Mina saan midagi kirjutama, mõtlema või laulu tegema hakata vaid siis, kui leian enda sees korraks vaikuse. See on hetk, kui kõik on võimalik.“*

„Vaikuse hääl“ loob lugejale tunde, nagu ta oleks muust ümbritsevast iseenda mõtetesse isoleeritud. Raamatu mõttekäigud on lihtsad, ent haaravad ning filosofoerima kutsuvad. Võibolla oligi Tätte kavatsus lugejale luua selles raamatus taga otsitud vaikuse hääl või vähemasti näiline vaikus ümbritsevast müra, mida ta ise Vilsandile 9 aastat tagasi otsima läks. *„Vaikuse hääl... See on kindlasti hääl, mida ma siia Vilsandile otsima tulin. Vaikus on seotud igaikutunde otsimisega. Hingel on vaja vahel kodus käia.“* Tätte kirjeldab, kuidas mandrilt Vilsandile suvitama tulnud linnainimesed seal käituvad, milles väljendub erinevus linlaste ja maainimeste vahel ning esitab ka lahendusi. Tätte on ise öelnud, et „Vaikuse hääl“ kirjutamine oli talle ülimalt kerge, sest ta kirjutab oma enda mõttemaailmast ja igapäevaelust. Ta kirjutas selle kuu ajaga järjest, niiviisi päevast päeva mõte mõtte haaval Vilsandi vaikus mõtiskledes. Raamatut lugedes tekib endalgi mingisugune Vilsandil olemise tunne ja ettekujutus selle loodusest ning vaikus, kuigi ei ole seal tegelikult käinud.

Kui „Vaikuse hääl“ oleks heliteos, siis võrdleks ma seda eksperimentaalheliloojast ameeriklase John Cage'i teosega „4'33““. Raamat algab vaikus kõikkõimsuse ja olulisuse teemadel ning rõhutab seda teiste „vastust vajavate küsimustega“ põimides. Näiteks on üheks peamiseks käsitletavaks probleemiks inimeste pealiskaudsus ning sisemise vaikus puudumine suuresti igapäevaelu müra tõttu. Kompositsioon „4'33““ iseloomustab seda „vaikust“ väga hästi. Probleemiks kerkib sama, mis Tätte kirjeldab oma raamatus: tänapäeva linnainimene ei suuda ega julge täielikus vaikus viibida. Kompositsioonis on

peagi peale algust kuulda pealtkuulajate nihelemist, köhimist, hingamist, sahistamist ja plöksutamist.

Sarnaselt Cage'iga on Tätte kirjutanud samaaegselt kõigest ja mitte millestki. Mõtteinnet on palju, kuid kirja on pandud vähe. Cage'i teos on kirjapandult eimiski, aga ometi käivad tohutud inimmassid seda maailmakuulsat loomingut suure orkestri ees kuulamas. Tätte raamatul puuduvad otsesed tegelased - on vaid tema enda mõtisklused ja nendesse põimitud mälestused. Ma arvan, et see aitab lugejal ilma suuremate pingutusteta teksti süveneda. Selle asemel, et lugeda tegelaste kaudu jutustatud keerukat lugu: tegevustikku, tegelaste mõttemaailma, olustikku, käitumist ning analüüsimisel luua enda jaoks autori sõnum, nagu see on ilukirjanduses, on Tätte analüüsinud ise erinevaid olustikke ja tegevusi. Lugeja näeb pigem autori järeltust, justkui lugedes teost analüüsivaid lehekülgi ilukirjandusliku raamatu lõpus. Üldiselt on raamatu areng arusaadav ja loogiline. Arvan, et raamatu mõttekäikude areng võiks olla üksikutes kohtades veidi sujuvam ning baseeruda tugevamalt algideel - vaikusel.

„Vaikuse hääl“ on kirjutatud Tättel omaselt mõnusas liirilises, ent lihtsas ja arusaadavas keeles. Mõtted on üpris otsekohesed ja üheselt mõistetavad. Huvitaval kombel jääb lugedes selline mulje, nagu Jaan oleks oma mõtted otse peast paberile kirjutanud just nii, nagu nad sinna tekkisid. Kasutatud on palju kõnekeelt ja see loob parema kontakti mõtetega, mida autor tahab lugejale anda. Kõige selle lihtsuse juures on raamatut väga lihtne ja mugav lugeda, sest aru saamiseks ei pea palju pingutama. Raamatus käsitletakse alati ühte domineerivat mõtet või sõnumit korruga. Mõningal määral häirivaks võib osutuda „sina“- vorm, mida on näidete toomisel peamiselt kasutatud: „*Õnn tabab sind alati koos vabanemisega, loobumisega, kui sa oled suutnud millestki lahti öelda, millegi ära anda.*“

Siiski on „Vaikuse hääl“ lugemist väärt vähest vaeva nõudev lühike teos, mis pakub pikaks ajaks mõtteainet. See raamat võimaldab lugejal hõlpsasti kiirest elust aeg maha võtta ning koos Jaaniga filosoferida. „*Elu on nii suur müsteerium, et selle lõpp peab olema ilus.*“